

Een verdwenen brouwerij op het Baarschotse Teehoven

door Jan van Helvoirt

In de 17^e en 18^e eeuw bezat de Heerlijkheid van Beek behoorlijk veel bierbrouwerijen. Behalve in Hilvarenbeek zelf waren er in de kleine gehuchten of herdgangen ook veel brouwers actief. Zo stonden er gedurende korte of langere tijd brouwerijtjes in Diessen, Lage Haghorst, Hoge Haghorst, Westelbeers, Tulder, Biest-Houtakker, de Voort en Klein-Westerwijk. Het gebouw van de Baarschotse brouwerij uit 1717 staat er, hoewel de stookinrichting geheel ontmanteld is, nog in alle glorie.

Maar deze brouwerij, die gebouwd werd door Anthonie Smits, kende vlak daarbij een tot nu toe onbekende voorganger: *Teehoven* genoemd. En die werd ruim een eeuw gerund door leden van familie Beersmans. Een tweede nog oudere brouwerij stond op het *Uyleinde* niet ver van de achterste watermolen verwijderd. Die kwam via familie Roosen ook in handen van de Beersmansen. In Baarschot waren dat dorpsbestuurders, timmerlieden, wagenmakers, voerlieden, boeren, tappers en bierbrouwers.

Genealogie Beersmans

Peter Beersmans uit het Belgische Moerzeke hield zich bijna twintig jaar lang bezig met de historie van zijn voorvaderen. In het najaar van 2006 resulteerde dit in de uitgave van zijn 'Familiegeschiedenis Beersmans, Beersmans, Beersemans, Van Vessem'. Een aantal van zijn voorouders woonde in de 16^e, 17^e en 18^e eeuw onder andere in Esbeek, Diessen en Baarschot. De meeste hoeven waar zij woonden wist ik te localiseren en aan hem door te geven. De belangrijkste was die van de voorloper van de 'oude brouwerij' in Baarschot.

De oudst bekende sporen van Beersmans leiden ons in 1394 naar Oostelbeers: Johannes van Beerse *filius Wouter Lieven*. Kleinzoon Jan Beersmans huwde zekere Eva en was gegoed in Oirschot en Oostelbeers. Zij kregen ten minste vijf kinderen, waarvan Jan de jongste was en kinderloos stierf. Geraert was de oudste. Hij werd omstreeks 1540 geboren en huwde Cathalijn Ghijsbrecht Vleminkxk. Hun vijf kinderen deelden de totale erfenis van bovengenoemde Jan en Geraert.

Zoon Gijsken trok naar Baarschot en huwde de aldaar geboren Hendrik Wouter Jan Huyben van Gijsel. Dan waren er nog de zonen Jacob en Petrus. Deze laatste woonde aanvankelijk in Westelbeers waar hij bezittingen had *aen de Spreuweldervoirt*. Rond 1605 verkaste hij naar Baarschot alwaar hij de nicht van bovengenoemde Hendrik van Gijsel huwde. Dat was Jenneken, dochter van de molenaar op de *watermoolen soo coornmolen als slachmolen*. Een van hun drie kinderen was Geraert die ook in Baarschot bleef wonen. Op 7 februari 1619 trouwde hij met Elisabeth van den Nieuwenhuisen *aen de Wishornick* in Diessen. Geraert was aanvankelijk voerman en later ruiter in het Staatse Leger tijdens de Tachtigjarige Oorlog. Kort na zijn huwelijksjaar ging Geraert, die met twee vennoten werkte, failliet.

Een Baarschotse voerman in 1615 beboet

Tijdens de Opstand (onafhankelijkheidsoorlog tussen Spanje en de Nederlanden) vond er een levendige smokkel plaats in het Staatse en Spaanse grensgebied. In 1615 werden *Gerit van Baessecot* (Geraert Peter Beersmans uit Baarschot) en Wouter Otten in Goirle gesnapt *met op twee karren vier tonnen niet verlicent koperrood*. Ze kregen een fikse boete van 20 Carolusgulden.

Geraert werkte samen met twee vennoten: Bartholomeus Elias Thielman en Willem Wouter Naaijkens alias Noselincx. Zij kwamen beiden uit Hilvarenbeek, in die tijd een behoorlijk centrum voor vrachtvervoer. De vader van Willem Naaijkens reed bijvoorbeeld van Breda naar Maastricht en Aken. Hij vervoerde onder andere Spaanse en Franse wijn, wol, lakens,

vis, zout, specerijen, rozijnen en bracht goederen als spijkers, pannen, garen en kalk mee terug. Omstreeks 1620 sloeg de crisis hard toe en een golf van faillissementen volgde. Baarschottenaar Geraert Beersmans met zijn companen, die *inne sociëteijt ende unie gesamender handt diverssche jaeren hadden getracteert ende gehandelt, gedaen eene neringe ende teringe ende in dijer qualiteijt van diverssche soorten coopmans goederen*, gingen in 1620 failliet. Onze Baarschotse vennoot uit de Beekse handelsociëteit overlegde in 1625 een *memorieboexken* aan de Bossche notaris Schenckels. Hieruit bleek wat er zoal vervoerd werd door Geraert Beersmans:

- een schuld van f 13,- aan Catharina Bouwens uit Breda voor de koop van thee en servetten;
- raapolie in Peer verkocht voor f 59,-;
- van Bartholomeus Snellen in Breda traan gekocht voor f 104,-;
- aan dezelfde persoon een vat aluin (soort zout) geleverd voor f 54,-;
- f 195,- voorgeschoten door Peter de zeepzieder (zeepkoker) voor de aankoop van een paard;
- afgenomen van Thomas Gerits te Breda planken en kaas voor het bedrag van f 13,50;
- verkocht te Peer aan Jan Faesz een halve ton haring voor f 13,-;
- 1200 pond nagelijzers ontvangen van Goyaert Wouters ten bedrage van f 70,-.

De grootste schuldeisers van de sociëteit waren Bartholomeus Snellen, olieslager en koopman in Breda en stadsgenote Catharina Niesmans. Hun vorderingen waren respectievelijk f 5100,- en f 4300,-. Verder hadden de drie onder andere schulden bij de Bredase schipper Thomas Gerrits, de Maastrichtse zeepzieder Peter Janssen en de Luikse koopman Peter Gilman. De handelsgroep werkte deels in opdracht, deels voor eigen rekening. In Hilvarenbeek werden veel goederen van het driemanschap overgeladen.

Diessense voerman staat zijn mannetje in 1639

De schulden waren bij het faillissement opgelopen tot het gigantische bedrag van f 10.030,-. Geraert Beersmans kon niets anders doen dan ‘de benen nemen’. Dat deed voerman Jan Claes Goyaerts uit Diessen zeker niet! In september 1634 werd Jan samen met 38 voerlui en 43 karren uit verschillende plaatsen in de hei bij Westmalle aangehouden door een groep soldaten. Onder leiding van hun korporaal werd geld afgedwongen *met slaen ende stooten*. Maar ze lieten het er niet bij zitten en eisten schadevergoeding.

Dat de voerlieden zich steeds beter konden verdedigen blijkt uit een voorval van 1639. Ook hier was de Diessense boterkramer en voerman Jan Goeyaert nadrukkelijk van de partij. Een sergeant van het Bossche garnizoen had met liefst 24 soldaten *hunnen boterkarren, wesende veerthien int getal, tot Poppel aengehaelt*. In Beek aangekomen ging men versterking halen en een menigte werd aldaar gealarmeerd die prompt alle wapens wist af te pakken. De soldaten werden in Beekse huizen ondergebracht. De volgende dag kwam er een vijftigtal soldaten uit de Zuidelijke Nederlanden Beek binnengevallen. Er ontstond een gevecht waarbij zelfs een van de Staatse soldaten door een venster werd doodgeschoten. Onze Diessense voerman Goyaerts liet het er niet bij zitten en wilde ook deze partij soldaten te lijf gaan. Hij haalde snel de sleutel van de kerktoren om de stormklok wederom te luiden om het volk daarmee op te trommelen. Maar hij werd tegengehouden door schepen Van de Kerckhof, die blijkbaar niet tegen ‘de koning van Spanje’ was: *Ick en wilde nyet van vijffhondert gulden, dat men luide noch treckt tegens conincx volck*. Uiteindelijk betaalden de voerlieden zelf alle gemaakte kosten uit dat bewuste jaar 1639.

Beersmans neemt snel dienst in het leger

Het was ook het jaar waarin Baarschottenaar en ex-voerman Geraert Beersmans overleed. Toen Beersmans met zijn ‘vervoerbedrijf’ enkele jaren eerder failliet was gegaan zocht hij onmiddellijk ander werk. Als *ruyterman* nam hij snel dienst in het leger van de koning en

ontvluchtte aldus zijn schuldeisers: *ten dienste van sijne Co. Mat.* (Koninklijke Majesteit) *onder de Compagnie van mijnheer de Suermondt.*

Geraert verdiende per soldatenmaand (42 dagen) f 30,- excl. f 10,- voor het bagagepaard. Aanvulling vond in het veld plaats door diefstal en plundering. De ruiter van de cavalerie moest het volgende zelf aangeschaft hebben:

- een salade of hoofwapen, schootvrij voor een kort roer;
- een gorgerijn, met het voorste en achterste van de rustingh schootvrij voor een kort roer;
- beyde de gardes of schouderwapenen, en die in't geheel met twee brassaten;
- culotten, tassetten en kniestucken;
- een gantelet of wapenhandschoen voor de hand van den toom;
- twee cornet-roers of pistolen;
- een kort swaert, bequaem tot houwen en steecken, langh drie voeten;
- een paard van voorgeschreven geslacht of afmetingen;
- een bagagepaard en een jongen.

Vanwege de crisis in het vrachtverkeer zochten veel voerlieden hun heil in het leger. Men vocht als ruiters voor de Staatsen en evengoed voor de Koning. Omgekeerd kwam ook voor. Een zoon van zijn vroegere compagnon, Elias Bartholomeus Thielmans, brak zijn opleiding tot drapenier af en kocht in 1629 een paard *omme daermede tot Breda in coninx dienst te gaen*. Dat was ook het jaar dat de stad Den Bosch definitief veroverd werd op de Spanjaarden. Of Geraert Beersmans hier ook heeft gevochten is niet bekend. Wel staat vast dat hij tien jaar later kinderloos stierf in Baarschot op het *Uyleinde*. Dit toponiem komen we niet vaak tegen in Baarschot. 'Uyl', 'ule' of 'oel' betekent: overgang van beekdal naar heidegronden. Dat klopt perfect op de locatie tussen de stroom en de Katschutten ten zuiden van de Esbeeksedijk. Nu staat daar nog een boerderijtje geïsoleerd in het veld. In de 17^e eeuw stonden er twee boerderijtjes vlak bij elkaar en in 1680 waren die beide van de familie Beersmans. Vroeger lag het ook aan een zandpad dat liep van de watermolen richting Brakenweg.

In het ene woonde Jan Cools, later in bezit van de kinderen Jan Jacob Beersmans. De aanliggende gronden bedroegen ruim 11 loopse. Het tweede boerderijtje was in bezit van Jan Jacob Beersmans en werd gehuurd door Jan Wilborts. Een *aengelaegh* en een perceel *in de Braech* hoorden erbij. Het betreft nu Moleneind nummer 8 waaromheen gronden liggen die *Kelderick*, *Braecken* en *Katschutte* genoemd worden.

Kinderen verdelen goederen in Baarschot

De oom van voerman en cavalerist Geraert Beersmans, Jacob Geraert Jan Beersmans, huwde kort voor 1600 met Catherina Cornelis Roosen van Gijsel. Zij werd geboren op het nu nog bekende Gijsleind. Hun echtelijke hoeve lag op het reeds genoemde *Uyleinde*. In 1600 bezat Jacob grond *aen de Vroente* te Baarschot. Zijn schoonvader Cornelis Roosen liet een *erffnisse tot Baeschot liggende aen sijn selffs erve ende voorts aen de vroente is groot twee lopensaet en XXI roeijen* na aan Cathelijn weduwe Jacob Gerit Beersmans met vier kinderen. Haar zuster, Catharina Roosen uit het Gijsleind, trouwde met de Diessense olieslager en bierbrouwer Willem Adriaen van der Linden. Ik heb sterk het vermoeden dat in die tijd het bierbrouwen in Baarschot door familie Roosen is opgevat, of misschien verder is voortgezet en Beersmans daar is ingehuwd.

Het is niet erg waarschijnlijk dat het brouwerijtje verplaatst is van het *Uyleinde* naar *Teehoven*. Daar bezat Geraert Beersmans met zijn vrouw Cathelijn Vleminkxk ook een boerderij met brouwerij. Dat betekent dus Baarschot twee brouwerijen bezat. Geraert stierf omstreeks 1619 en Cathelijn overleed op 31 maart 1641. Een aantal jaren eerder deelde de weduwe de nalatenschap met haar vier kinderen op 18 maart 1634.

Dochter Maria bleef in Baarschot aan de Reusel bij de *Veevoirt* wonen en trouwde met de wagenmaker en timmerman Anthonis Lambrecht Moonen. Hij was in zijn functie *Jooris Henrix raeijmaecker tot Baesschot* opgevolgd. Blijkens een weesrekening uit 1629 werd een aantal stuivers uitgekeerd aan Antonius Lambrecht Moonen *van arbeidsloon aende kerren verdient*. In 1680 werd hun nalatenschap, *een huysken tot Baeschot daer men tegenwoordich den rademaeckers winckel houdt*, gedeeld tussen hun dochter en zeven zonen. Het was wellicht de voorloper van de boerderij van Tontje Schepens aan de Tongerloseweg, gelegen op de *Baten Hoeck*. Andere bij de boerderij behorende gronden waren:

-Put Acker	-Braeck
-Groese in de stede	-Campkens
-Vorste Vloet	-Achterste Vloet
-Steenovens	-Jaenen Dries
-Eusel aen den Hertgang	-Halve Vulger

De laatste twee percelen lagen onder Esbeek, waarvan *den Vulger* op de huidige golfbaan lag. Zoon Jan, geboren op 18 september 1600, bleef ook in Baarschot wonen en trouwde met Alegonda Wouters van den Berghe. In 1654 kocht hij de *Keijsers Bempt omtrent 10 lop., oost de vroente, west den Molen Gragt en noord het Molenstraatje*. Tussen 1662 en 1664 was hij schepen en Heilige Geestmeester in Diessen.

Hij was erg goed bij kas want meerdere personen uit Diessen en De Beerzen kwamen bij hem geld lenen. Blijkens het verpondingsboek van 1681 betaalde hij dan ook het meest aan belasting op onroerend goed, zijn boerderij gelegen aan de straat richting Westelbeers: nu Antoon Schepens. Enkele percelen bij die hoeve waren:

-Hoef	-Crop
-Vloeyken	-Snoekx Hoff
-Vloet	-Catschot
-Keijsers Bempt	-Donck Horst
-Riet Bempt	-Mols Hoeven
-Beemt in de Coppelstraat.	

In 1681 kocht Jan het boerderijtje van Jan Huybrecht Cools op het *Uyleinde*, waar hij al een hoeve van zijn vader had geërfd. Het was gelegen *neffens de gemeyne stroom oost Adriaen Lambrechts en west de vroente*. Een jaar eerder was hij ook al eigenaar geworden van *een aenstede met huysing en hof ongeveer ½ lop. te Baarschot*. Later zou dit huisje naar de kinderen van brouwer Jacob Beersmans gaan, die het in 1717 verkochten aan Cornelis Gerit Noijens.

Zware ‘hagelslag’ in Baarschot in 1680

In 1680 maakte kapitalist Jan ook melding van de enorme schade die de boeren in Baarschot hadden geleden als gevolg van de gigantische hagelstenen die op 24 juni de gewassen hadden geteisterd. Liefst 1500 gulden aan schade werd door de schepenen aangetekend.

Jan Beersmans kreeg vier kinderen. Dochter Maria huwde Jacob Timmermans, schepen, borgemeester en steenbakker te Middelbeers alwaar zij op het *Voorteind* woonden. Dochter Jenneke en zoon Jacob bleven beiden vrijgezel en verhuurden de brouwerij op *Uyleinde* in 1694 aan bovengenoemd zwager Timmermans. In de akte lezen we: *Voorwaerde ende conditie op de welcke Jacob Beersmans met Jenneke Beersmans (...) verhuert te hebben aen Joan Timmermans tot Middelberse seckere hunne brouhuys mette brouwerij*.

Tijdens de Franse plundering van kort na 1700 kwamen militairen ook bij Jacob Jan op het *Uyleinde* op bezoek. Er werd voor 4-8-0 gulden verteerd: *eerstelijck op den 10 augusty ten huysse voorschreven door een vijantlijkcke troupe in eeten ende drincken*. Zijn zuster Jenneken en haar dienstbode hadden in 1702 maar liefst een schadepost van f 500,-. Zij miste *kooper en tin, peertgetuigh, bedde, huysraedt, gelt, speck en vlees*.

Zoon Niclaes huwde Catharina Verra van het Esbeekse Hoogeind alwaar ook een herberg werd gedreven. Gedurende vele jaren was hij schepen in Hilvarenbeek. Diens dochter Hendrina huwde in 1713 voor de tweede maal met Anthonie Smits die later in 1717 de ‘oude brouwerij’ zou bouwen.

Brouwerij in 1634 in handen van Gerard en Cornelis

Voor de erfenis uit 1634 bleven nog twee broers over, die samen het resterende onroerend goed zouden delen. Het betrof: *d'oude huysinge mette stallinge schuer schaepskoie schop brouwgetouw metten brouwhuijs ende brouwgereetschap ende andere stucken van parcelen van meubelen.*

Zoon Gerard was toen al enkele jaren getrouwd met de Vessemse Martina, dochter van Andreas de Brouwer. Later zou daar de bekende Vessemse brouwerij ‘De Leeuw’ uit voortkomen. Zij vestigden zich in Vessem in een huis waar nu de bekende *Jacobushoeve* staat. Zij kregen negen kinderen, waarvan dochter Jacoba in 1669 begijntje werd in Turnhout. In de erfenis van Gerard zat de *Swaenenbocht*. Een interessant toponiem: ‘swaen-namen’ komen veelvuldig voor bij brouwerijen. Het is bekend dat goed water van essentieel belang was, en nog is, voor goed ‘brouwwerk’. De waterputten moesten van goede kwaliteit zijn en zij werden *swaen* genoemd. Daarom komen ook veel ‘swaen-toponiemen’ voor bij herbergen. De associatie met de bekende grote watervogel is derhalve niet juist!

Doordat Gerard in Vessem ging brouwen, hij was er overigens ook herbergier, kerkmeester en president-schepen, bewoonde Cornelis de oude hoeve met brouwerij. Zijn eerste vrouw was een dochter van Joannes Joannes Daniels. Uit dit huwelijk zijn geen kinderen bekend. Omstreeks 1635 hertrouwde Cornelis de dochter van Willem Driessen. Met deze Catharina of Cathalijna kreeg hij acht kinderen.

Oudste dochter Margaretha trouwde in 1665 met Huybrecht van Gijssel, molenaar op de *vorste watermolen*. Behalve boer en bijenhouder was hij ook nog timmerman. In 1681 en 1683 wist hij de toren van Beek te herstellen. Maria werd begijn in Turnhout. Jenneken trouwde in 1670 met Peter Niclaes Otten. Die was op de Diessense Heuvel brouwer *int Outhuys*. Petronella huwde buurjongen Remeijs Peter Aert Mijs (nu boerderij Van Gestel). Jongste zoon Willibrord werd wijnkoper in Amsterdam. Jacob zou op de oude hoeve blijven wonen.

Behalve boer en brouwer was vader Cornelis ook steenbakker. In 1638 leverde hij 1600 stenen aan Gaeraert Wilbort Gerit Diercx. In Baarschot bezat hij nog twee boerderijen en in Vessem een. Dat blijkt uit de deling van 4 juni 1685. Het laatste deel van Cornelis en Catharina werd in 1689 verdeeld onder de kinderen.

Locatie oudste brouwerij gedetailleerd beschreven

De gebouwen die tot in het begin van de 18^e eeuw achter de ‘oude brouwerij’ lagen werden als volgt verdeeld tussen zoon Jacob en Hendrik Sweens (brouwer op het *Paenhuys*), die Willibrord vertegenwoordigde en dochter Jenneken die met Peter Otten was getrouwd.

...de camer en het woonhuijs tot Baeschot, gaende tot den graet van de schouw tusschen de camer ende keuken door, met de solderinge ende boven timmeringe van de gemelte camer. De buitenste deur aan het portaal moest samen gebruikt en onderhouden worden. Andere bepalingen waren: deselve de voorschreven camer schier ofte morgen wilden affbreecken, en sullen de graet ofte middenmuur van de schouw niet mogen quetsen, item hiertoe de geheele este om deselve aldaer te gebruijcken, oftswels te mogen versetten ofte affbreecken.

Ook hoorde de kleinste kelder met de opkamer erboven daarbij; aan de westkant moest dan wel een ingang gemaakt worden. Verder kregen zij: *het geheele brouwhuijs met den brouwketel, kuijp ende ander brouwgereetschap*. Vervolgens werd nog gedetailleerd de verdeling van de boerderij weergegeven: *den geheele koijsstal vant selve woonhuijs mettet gebint staende in de muur tusschen de opkamer ende stal(...) item hiertoe alsnoch de vier*

achterste gebinten van de schuer aen de oosten eijnde, met al noch de geheele hoff schop, item hiertoe het voorste met het achterste gedeelte vanden hoff... De belending van dit afgepaalde geërfde gedeelte was als volgt weergegeven:

west: erfenis Jacob Gerrit Beersmans;
noord: kinderen Peter Aert Meijs;
oost en zuid: andere gedeelte van de erfenis.

Jacob moest recht van overweg gunnen aan erfgenaam Peter Otten. De verder percelen waren:

<i>-beemt de Kelderick</i>	<i>-beemt de Elsschotten int Diessens Broeck</i>
<i>- 't Roth</i>	<i>-het Buchttjen</i>
<i>-de Geer</i>	<i>-dries achter de Schuur</i>
<i>-Sluysacker</i>	<i>-Molendriesen met het Berchsken daer in gelegen</i>
<i>-Molendries</i>	<i>-acker het Teechoven</i>

Schoonbroer Peter Otten erfde alleen het andere gedeelte van de boerderij met een aantal gronden. Tot slot werd voor de goede verstandhouding beschreven dat ze de put gezamenlijk moesten gebruiken en onderhouden en het erf (*missum*) niet mochten beplanten of betimmeren. Alleen mocht Peter Otten *setten een torff schop halff soo groot als de schop en verkensoij tegenwoordig aldaer staende*. Het hek *aen de missum* moest ook samen onderhouden worden.

Kinderen gaan allemaal brouwen

Jacob Cornelis Beersmans werd op 18 april 1650 in de Diessense kerk gedoopt, alwaar hij op 2 februari 1710 werd begraven. In die tussentijd was hij gehuwd geweest met Catharina Bonaerts. Behalve gezworene is Jacob ook enige jaren schepen van Diessen. Op 14 augustus 1687 werd een 'Lijste vande brouwerijen binnen den parochie van Diessen' gemaakt. Zes namen van brouwers werden genoteerd:

- Niclaes Niclaes Otten met twee ketels ($5\frac{1}{2}$ ton *goet bier* en 2 ton *cleyen bier*);
- Hendrik Sweens in het *Paenhuijs* 4 ton *voor sijn eijgen provisie*;
- Jan Adriaen Lemmens 4 ton bier;
- Jan Gerrits Verheyen *niet meer gebruijckelijck is vande groote van vier tonnen bier*;
- Jacob Jansen Beersmans op het *Uleijnde* 4 ton bier met een ketel van 8 aam;
- Jacob Cornelis Beersmans op het *Teechoven* $4\frac{1}{2}$ ton bier.

Op 28 augustus 1690 maakten Jacob en zijn vrouw Catharina hun testament op, waarna zij een dag later overleed. Op 9 november 1694 verhuurde weduwnaar Jacob zijn brouwerij: *sijne huijsinge ofte daer den smit naemert Marten Gijsbrecht van Overbeeck nu is woonende met de brouwerije ende den eene kelder*. De huurtermijn was vier jaar en deed 8 gulden per jaar. In 1694 verkocht zwager Peter Otten zijn deel in de hoeve aan Jacob. In 1702 kreeg hij nog wat soldatenoverlast van Franse militairen: *soo in kooper, linwaet, kleeren, bier en brandewijn een schade te hebben van 75 gulden*. Op 8 en 9 mei van het jaar daarop volgend verteerde *een vijantlijcke parthije in eeten ende drincken tsamen tot 6-8-0 gulden*. Later op 15 mei kwam nog een aantal Franse militairen aanleggen. Ze hadden ook een gevangene bij zich. Zij verteerden voor 1-12-0 gulden, *haver cost ende dranck*. Jacob en Catharina kregen in Baarschot drie kinderen.

Oudste dochter Catharina runde samen met haar vader het brouwerijtje totdat zij in 1718 met Tilburger Albert Cauwenberg trouwde. Zij kochten daarna het Diessense 'Pannenhuis'. Zoon Joachim werd geboren op 1 april 1689. Het zou hem geen windeieren leggen. Hij werd brouwer en schepen in Diessen. In 1732 werd deze vrijgezel hoofdman van het St. Sebastiaangilde en op het zilver kunnen we nu nog lezen: *Jochem Jacob Beersmans Hooftman St. Sebastiaengilde; President schepen tot Diessen anno 1741*. In dat jaar kreeg het Diessense gilde ook twee percelen grond. Een in Baarschot en het andere in het Westelbeers Broek. Op dat laatste perceel heb ik vroeger nog regelmatig 'griend-hout' dat door de gilde-leden

gesneden werd moeten uitdragen. Bovendien schonk Joachim een complete boerderij aan de ‘armen van Diessen’: *een steede met huijs schuijr schop en percelen (...) liggende alhier tot Diessen aende brugge*. Dit was de ‘armen-boerderij’ aan de Beerseweg waar later Janus Jansen woonde. De rest van zijn nalatenschap was voor de kinderen van zijn twee zusters, die met Cools en Cauwenberg waren getrouwd. De jongste dochter heette Jenneke en huwde in 1716 Diessenaar Cornelis Cools. Zij startten een boerderij/herberg/brouwerij op *den Heuvel*, vanaf 1890 boerderij/herberg Van Helvoirt geheten.

Raadsel brouwerij Teechoven nu opgelost

Hendrina Beersmans, dochter van Nicolaes Jan uit Beek, huwde in 1700 de brouwerszoon Nicolaes Sweens van het Pannenhuis. In 1711 overleed Nicolaas kinderloos. Zij hertrouwde Anthonie Smits, die reeds als kind zijn jeugd in Baarschot had doorgebracht, in 1713. In 1714 en 1717 kreeg zij enkele flinke erfenissen van haar oom Jacob, waaronder f 9000,- en *een huijsinge en aengelaegh gestaen ende geleghen tot Baeschoth onder Diessen groot omtrent seven lopens aldaer de gemene straete oost d’erve Cornelius Beersmans west*.

In datzelfde jaar werd de bouw van haar ‘oude brouwerij’ afgerond. Dit gebouwencomplex werd geplaatst op de ‘voorpoting’ (strook gemeyntgrond tussen straat en eigendom) vóór de brouwerij van haar overgrootvader op *Teechoven*. Intussen woonde Catharina nog steeds enige tijd in het oude *brouwhuysken metten camer* voordat ze vertrok naar het Diessense Pannenhuis. Ongeveer tegelijkertijd vertrok haar zuster naar den Heuvel om samen met Cornelis Cools een nieuwe boerderij/brouwerij te bouwen.

De kadastrale kaart van 1828 laat zowel de ‘oude brouwerij’ als de oude gebouwen daarachter op *Teechoven* samen nog goed zien. *Teechoven* is de naam voor de laag gelegen gronden pal achter de latere brouwerij. Ook enkele aangrenzende hogere bouwlanden werden zo genoemd. Tussen de ‘lage Teechoven’ (weilanden nrs. 407-408-409-410-411) en de hogere gronden (wel een meter hoger!) lag een stroompje, een waterloop. Dat waterde af op de grote beek de Reusel. Op die plaats heet het gebied erg toepasselijk de *Kroppen*. De betekenis daarvan is dan ook: gegraven gracht.

Toponiem Teechoven niet verkeerd opvatten

Het toponiem *Teechoven* moeten we als volgt interpreteren: *het-eeck-owen*. Een keer troffen we die naam in een akte als zodanig ook aan: *het Eechoven*. Het element ‘eeck’ betekent, in tegenstelling tot het vaak gehoorde ‘eiken’ of ‘eikenbomen’: lage drassige zompige gronden. Het element ‘owe’ betekent: aangeslibde gronden. Het oudst bekende toponiem uit geheel Beek is *Koechoven*. En dat waren ‘hoog’ aangeslibde gronden aan een riviertje: de *Mierbeek*. Ze liggen dan ook altijd aan een zij-beekje. Het wordt vaak fout geassocieerd met het element ‘hoven’, dat boerderij betekent.

In Baarschot ging de naam *Teechoven* over op de boerderij die er werd gebouwd en waar uiteindelijk Cornelis Jan Beersmans ging boeren, brouwen en tappen. Ook de gekleurde kaart van 1848 laat die gebouwen achter de huidige brouwerij nog zien. Mogelijk was het klein vierkant gebouwtje op kavel nr. 408 het eerste brouwhuis; vanwege het brandgevaar waren vroeger de brouwerijen niet inpandig maar stond ze los van de andere gebouwen. Als Lambert de Visscher in 1762 het onroerend goed koopt hoort daar immers behalve de brouwerij met huis ook nog *verdere huisinge met den hof en aanstede* bij. Ook bij de verkoping van 1767 wordt deze toevoeging van extra huizing achter de brouwerij herhaald. Er blijken ook nog steeds meerdere gezinnen te wonen. Op een kaart uit 1890 zien we de oude gebouwen niet meer. Wellicht dat Anthonie Goossens de gebouwen op *Teechoven* sloopte. Misschien dat hier ook wel een van de kernen ligt van het laat-middeleeuwse Baarschot. Baarschot uit de Volle Middeleeuwen zullen we dan daar vlak achter moeten zoeken. Let dus op bij de aanstaande uitbreiding van Baarschot! Nu duidelijk is dat er twee brouwerijen vlak bij elkaar

stonden, kan ik vrede hebben met de nieuwe gekunstelde naam 'Brouwershof'. Als we de welluidende historische naam *Teehoven* maar niet vergeten.